

Kazatel: Josef Hurta

Čtení: Gn 1, 26 – 31

Text: Mt 22, 15 – 22 *Tehdy farizeové šli a radili se, jak by Ježíšovi nějakým slovem nastražili léčku. Poslali za ním své učedníky s herodiány, aby řekli: "Mistře, víme, že jsi pravdivý a učíš cestě Boží podle pravdy; na nikoho se neohlížíš a nebereš ohled na postavení člověka. Pověz nám tedy, co myslíš: Je dovoleno dávat daň císaři, nebo ne?" Ale Ježíš poznal jejich zlý úmysl a řekl: "Co mě pokoušíte, pokrytci? "Ukažte mi peněz daně!" Podali mu denár. On jim řekl: "Či je tento obraz a nápis?" Odpověděli: "Císařův." Tu jim řekl: "Odevzdejte tedy, co je císařovo, císaři, co je Boží, dejte Bohu." Když to slyšeli, podivili se, nechali ho a odešli.*

Ježíš, ne Caesar, prohlásil Masaryk a dodnes tuto větu všichni citují. A to přesto, že by si dnes spousta lidí přála opět raději silného panovníka než potulného kazatele, který diskutuje se svými protivníky a nakonec se bez odporu nechá ukřižovat. Masaryk ovšem toto heslo nemyslel jako volbu mezi službou dvěma pánům, jak o tom mluví jedno z Ježíšových podobenství. Masaryk tuto zkratku chápal jako vyjádření smyslu českých dějin a demokracie – tedy jakým směrem se ubíraly a mají ubírat české dějiny a politika. Pro Masaryka, přestože bychom si to přáli, nebyl Ježíš Pánem ve smyslu Božské autority, tedy Božím Synem. Byl však pro něj vzorem mravnosti, humanity a svobody, zatímco Gaius Julius Caesar je symbolem politické diktatury.

Dovolte mi zde malý historický exkurs. Kdo to byl Gaius Julius Caesar? Byl to římský vojevůdce, politik a jeden z nejmocnějších mužů antické historie v 1. pol. 1. stol. př. Kr. Patřil k politické frakci tzv. populárů, což odvozeno z latinského slova „populares“ znamená „naklonění lidu“. Odpůrci tohoto hnutí je však nazývali „demagogové“. Populárové prosazovali hezkou myšlenku: usilovali o posílení politického postavení prostých lidí, a proto byli u těchto vrstev velmi oblíbení. Ale zatímco zakladatelům této politické frakce šlo o skutečné reformy, jež by zajistily blahobyt nižším a středním vrstvám, Caesarovi šlo jen o jeho vlastní prospěch a podpora chudých spoluobčanů byla v jeho případě pouze prostředkem k dosažení samovlády. Po uchopení moci získal Caesar úřad tzv. doživotního diktátora. To je v kostce Caesarova politika: Získat oblibu u prostých lidí, a za jejich potlesku se stát jejich diktátorem. Už chápete, proč Masaryk varoval český národ před dnešními Caesary a dával nám za vzor zcela nepopulárního Ježíše? Že jde o varování trvale aktuální netřeba zdůrazňovat.

Po tomto úvodu se konečně soustředíme k dnešnímu biblickému textu. Za Ježíšem přicházejí zástupci dvou nesmiřitelných politických uskupení – farizeové a herodiáni, tedy zástupci rozdělené společnosti. Jedni jsou odpůrci císaře, druhí jeho nadšení zastánci. V ruce drží peněz daně – denár. Je na něm obraz císařův. Nejde o obraz Gaia Julia Caesara, o němž jsme právě hovořili. I když to bylo zrovna jeho jméno, které dalo vzniknout titulu císař. Tento titul jako první užil Augustus, za jehož vlády se narodil Ježíš. Na minci byl ovšem obraz Augustova syna Tiberia.

Je třeba si uvědomit, že otázka, zda platit daň císaři je myšlena jinak, než jak by zněla v naší době. Nejde o to, zda poctivý člověk smí nezaplatit a tak ukrátit stát na daních. Jde o to, zda naopak smí zaplatit. Její placení se považovalo za faktické uznání římské okupace a nadvlády nad Izraelem. Svědomí pravého žida zatěžovala i skutečnost, že císař si nárokoval Božskou úctu. Proto ta otázka: Je dovoleno dávat daň císaři nebo ne? Už tehdy politika a politici rozdělovali společnost. Ta otázka tenkrát působila stejně výbušně, jako kdyby se dnes Ježíše zeptali, zda máme přijímat migranty nebo nemáme. Zda je Ježíš proevropský nebo protievropský. Zda je pro multikulturní, genderovou, či feministickou politiku nebo je proti tomu.

My ovšem víme, že ani jednomu ani druhému nešlo o to, získat Ježíše na svoji stranu. Měli cíl přesně opačný. Chtěli využít politiku k veřejné diskreditaci nepohodlného Ježíše a jeho následovníků. Otázka byla nastražená jako past, aby jakákoliv odpověď znamenala Ježíšovu prohru. Proto tu otázku přišli položit zástupci obou skupin zároveň. A jelikož odpověď může znít jen ano či ne, vždycky to znamená, že se Ježíš znemožní buď u jedné, nebo u druhé strany. Možná si mysleli, že se zalekne současné přítomnosti obou skupin a nebude chtít si to rozházet s žádným z nich. Pokud by totiž Ježíš řekl: Ano, je dovoleno dávat daň císaři, tak by z něho byl hned modlár a zrádce, kolaborant, ten, kdo poklonkuje císaři a nevzdává čest Bohu. A tedy není žádný Mesiáš. Pak by u lidí zcela propadl a ztratil jak autoritu, tak popularitu. A farizeové by Ježíše odhalili jako falešného proroka. A pokud by řekl: Ne, není dovoleno dávat daň císaři, tak by jej zase herodiáni okamžitě udali římskému bernáku, měl hned na krku opletačky s úřady a obvinění ze vzpoury. A zbavili by se ho ještě snadněji. Co teď Ježíš udělá?

Ježíš, jak má ve zvyku, nejprve nazve věci a vlastně nejen věci, pravým jménem: „Co mě pokoušíte, pokrytci?“ Asi nečekali, že Ježíš je vezme za slovo až tak doslova, že se opravdu na nikoho nebude ohlížet a opravdu nebude brát ohled na postavení člověka, jak to o něm před tím sami říkali, když mu úlisně lichotili. „Co mě pokoušíte, pokrytci?“ říká jim všem od očí. A pak odpoví jak je jeho zvykem protiotázkou. Máte

u sebe peníz daně? Ukažte mi jej. A ejhle, ono se ukáže, že i ti farizeové, kteří daně odmítají, u sebe denáry mají, dokonce je používají a i daně s nimi zřejmě platí. Hleďme je, farizeje – oni hlasitě placení daně císaři odmítají, že to je modloslužba a kdoví co ještě, a přitom sami daně platí. To znamená, že ta jejich spravedlnost zas až tak důsledná není, že je vlastně jen domnělá, že je to jen jakási hra na spravedlnost. Daně se prý platit nemají, je to nepatřičné poklonkování císaři, ale když to jinak nejde, tak holt platíme. To je ta česká, promiňte, farizejská nátura. Jaképak ideály! Můžete mít přesvědčení, jaké chcete, ale když to holt jinak nejde a abychom neměli problémy... Ježíš je idealista. On učí: „Nebude-li vaše spravedlnost o mnoho přesahovat spravedlnost zákoníků a farizeů, jistě nevejdete do království nebeského.“ Ale všichni zbožní farizeové vědí, že i u těch nejlepších lidí je zbožnost vždycky vlastně jen hrou na zbožnost. Hrou, kterou někdo zkaží, pokud ji bere příliš vážně a do důsledků. Zbožnost je přece vždycky kompromis. Úctu Bohu vzdáváme do té míry, do jaké nám to společnost a politické poměry dovolí. Přece nebudeme riskovat, že nás někdo pro naši víru ukřížuje. Za to nám ta víra nestojí. Takoví blázni zase nejsme. Ano, zbožná gesta či hesla musí znít odhodlaně, ale nesmí nás mnoho stát. Taková byla zbožnost farizeů.

"Ukažte mi peníz daně!" říká Ježíš. Farizeové tedy podali Ježíšovi denár, na kterém byl vyryt obraz císaře Tiberia. Ježíš si peníz prohlíží, jakoby ho nikdy neviděl, najednou se udělá hloupým a zeptá se: „Prosím vás, čím je tento obraz a nápis?" Odpověděli: "Císařův." Tu jim řekl: "Aha, to patří císařovi? No tak mu to zase vraťte, když je to jeho. A Bohu dejte to, co patří Bohu."

Nyní bychom mohli Ježíšovi zatleskat za jeho brilantní odpověď, za to, jak to svým protivníkům natřel, mohli bychom si s ulehčením oddychnout, že past sklapla naprázdno, a mohli bychom se v pokoji rozejít, že náš hrdina, náš favorit vyšel z ringu jako vítěz a my si odnášíme uspokojivý pocit, že jsme stáli na správné straně, když jsme mu fandili, a že jsme mu přece vždycky fandili a farizeové že ostrouhali a dobře jim tak. Ale je to opravdu tak, že jsme byli vždycky na Ježíšově straně? Neměli jste ani na chvíli pocit, že těm farizeům docela rozumíte? Ne snad v té snaze nachytat Ježíše na hruškách, ale v tom podvědomém tušení stálé nedokonalosti své zbožnosti, v tom, že ta naše spravedlnost musí být vždycky kompromis a jinak to nejde? Že se jako zbožní musíme jen tvářit a přitom víme své. Že uvažujeme v kategoriích, co je nám dovoleno a co ne. A že i naše svědomí a morálku vlastně řídí politici a ne my sami. Fascinuje nás přitom ta Ježíšova svoboda a lehkost, s jakou přistupuje k životu. Denár je císařův, tak proč nad ním tak špekulujete? Je císařův, no tak ho dejte císaři. Nebo vám na těch denárech tak záleží? Jsou stejně císařovy, takže ani vaše nejsou. Proč byste se tedy zdráhali mu je vrátit? Ať si je klidně má. Hod'te mu je na hlavu, když je tam jeho hlava! Ježíšova svoboda nás opravdu udivuje.

Ale závažnější je druhá část Ježíšovy odpovědi. Co je Boží, dejte Bohu. Římská mince nese obraz císařův, dejte ji tedy císaři. A Bohu dejte to, co nese obraz Boží. Hádejte, co nese obraz Boží, co je Božím obrazem. Co bylo stvořeno k obrazu Božímu. Čteme to hned na začátku Bible v knize Genesis: „Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím.“ Co je Boží, dejte Bohu. Císaři můžeš dát peníze, ale Bohu náležíš ty sám.

Bratři a sestry, s Ježíšem nelze vést akademickou diskuzi. Vždycky z toho bude existenciální rozhovor. Ježíš tě vždycky zatáhne na osobní rovinu. Zapředěš-li hovor s Ježíšem, vždycky dostaneš otázku na tělo: Dáváš Bohu sám sebe? Nebo stále ještě řešíš, zda je něco kýmisi dovoleno a co už je kýmisi zakázáno? Svou zbožnost a spravedlnost odměřuješ po kouskách, aby tě to moc nestálo. Ale Bohu neplatíme žádné daně. Bohu prostě patříme tak jak jsme – celí a se vším všudy. Proto dej, co je Božího, Bohu. Tečka. Amen.

Modlitba: *Kriste Ježíši, dej, ať vždycky vím, čím jsem. Ať vím, že mým životem disponuješ ty. Vždyť to, že nepatřím sám sobě, je mým jediným potěšením v životě i ve smrti. Děkuji, že v sobě nesu Boží obraz. A jak ten Boží obraz skutečně vypadá, jsi nám ukázal sám na sobě. Proto víme, v jakého Boha věříme. Amen.*

Přímlovná modlitba: *Pane, nikdo ti není tak vzdálen, aby ses nad ním neslitoval. V tom je naše naděje. Prosíme tě za náš národ. Dej, ať jsme solí, která brání zkažce. Prosíme za fungující rodiny jako základ naší společnosti. Dej, ať všechny děti mají svého otce i matku a spořádaný domov. Dej, abychom žili ve vzájemném porozumění a každý na svém místě, které jsi mu určil. Prosíme Tě o působení moci Ducha svatého, který by obnovil úctu mezi lidmi, učil je moudrosti a vedl k pokorě. Prosíme, dávej svého Ducha tam, kde je země duchovně pustá a prázdná. Prosíme Tě o charismatické osobnosti, o lidi struhující víry, o neúnavné modlitebníky, o vzdělané vědce, mravně vyspělé učitele, o nesobecké komunální politiky a prozíravě kultivované představitele našeho státu. Zebnej naší zemi, aby byla úrodnou pro zemědělství. Zebnej těm, kdo poctivě podnikají a vytvářejí pracovní příležitosti pro ostatní. Dej, ať nežijeme na dluh vůči příštím generacím a hospodaříme rozumně. Dej, ať víme, jak žít, jednat a chovat se uprostřed okolních států Evropy i celého světa. Pane, je tobo mnoho, zač se máme modlit a o co usilovat. Spolehneme na tvé milosrdenství, navzdory krutosti našeho srdce a na tvoji věrnost, i když my věrní nejsme. Amen.*